

Eesti Keskkonnaühenduste Koda
Päästame Eesti Metsad MTÜ

Keskkonnaametile

Meie: 5.07.2024 nr 1-5/24/6264

Eesti Keskkonnaühenduste Koja ja Päästame Eesti Metsad MTÜ arvamus FIONA üldgeoloogilise uurimistöö loa väljastamise korralduse eelnõu kohta

Eesti Geoloogiateenistus esitas 24.04.2024 Keskkonnaametile taotluse üldgeoloogilise uurimistöö loa saamiseks, FIONA uuringu jaoks fosforiidiproovide võtmiseks.

Tulenevalt asjaolust, et taotletav uuringuruum kattub osaliselt Aru-Lõuna lubjakivikarjääri mäeeraldisega, küsis Keskkonnaamet arvamust ka hõlmatud katastriüksuste riigivara volitatud asutuselt (Maa-amet), kohaliku omavalitsuse üksuselt (Rakvere Vallavalitsus) ning Aru-Lõuna lubjakivikarjääri keskkonnaloa nr KMIN-050 omajalt Heidelberg Materials Kunda AS-ilt.

29.05.2024 üldgeoloogilise uurimistöö loa väljastamise korralduse eelnõu kohaselt ei lahendata üldgeoloogilise uurimistöö loa taotlust avatud menetluses, kuivõrd MaaPS § 29 kohustab avatud menetlust läbi viima üldgeoloogilise uurimistöö loa andmisel maavara otsinguks, kuid eelnõu kohaselt ei taotleta antud juhul üldgeoloogilise uurimistöö luba maavara otsingu eesmärgil.

EKO ei nõustu KeA käsitlesega MaaPS § 29-st. Nimelt viitab KeA, et § 29 kohaselt toimub avatud menetluses üldgeoloogilise uurimistöö loa andmine maavara otsinguks. Hetkel kehtiv MaaPS § 29 sõnastus aga sellist käsitlust ei toeta. Nimelt sellises sõnastuses MaaPS § 29 kehtis kuni 31.12.2019 (<https://www.riigiteataja.ee/akt/122022019024>). 08.08.2019 keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskirja kohaselt (lk 31) tunnistati kehtetuks uurimistöö loale avatud menetluse kohaldamise nõuded (muudatused tehakse §-des 29–31) ning seda põhjusel, et seni rakendused need vaid juhul, kui üldgeoloogilise uurimistöö luba taotleti maavara otsinguks (§ 29). Eelnõukohase seaduse järgi ei saa maavara otsinguks enam üldgeoloogilise uurimistöö luba taotleda, mistõttu ei ole need nõuded enam vajalikud. Seega on KeA ekslikul arusaamal osas, milles leiab, et üldgeoloogilise uurimistöö loa andmine toimub avatud menetluses MaaPS § 29 alusel maavarade otsingute puhul, kuivõrd kehtiv seadus ei võimalda enam maavara otsingu jaoks üldgeoloogilist uurimistöö taotlust esitada.

MaaPS § 4 lg 1 kohaselt on üldgeoloogiline uurimistöö maapõue geoloogilise ehituse või maavara leviku selgitamise eesmärgil tehtav teadusuuring või geoloogiline töö. Maapõues tehtavad tööd võivad ka väikese mahu korral kahjustada maavarasid või keskkonnaväärtusi,

seetõttu on seadusandja kehtestanud ka juba maavarade uurimisele nõuded - nt, geoloogilisi uuringuid saab teha üksnes loa alusel. KeHJS § 2¹ ja 2² sisustavad täpsemalt keskkonnamõju ja olulist keskkonnamõju ning § 6 lg 2 kohustab Keskkonnaametit andma eelhinnangu selle kohta, kas tegevusel on oluline keskkonnamõju.

EKO leiab, et FIONA üldgeoloogilise uurimistöo loa menetlus oleks tulnud läbi viia avatud menetluses. Tähelepanekuna tuleb märkida, et MaaPS ei kehtesta üldgeoloogilise uurimistöo loa menetluse läbiviimiseks nõudeid, sh puudub konkreetne seadusest tulenev alus menetluse läbiviimiseks avatud menetluseta. Sellest tulenevalt ning võttes arvesse, et fosforiidi uurimine on avaliku huvi orbiidis ning üha enam kujunenud oluliseks teemaks ühiskonnas, tulnuks Keskkonnaametil loa menetlus läbi viia avatud menetluses, tagades huvirühmade kaasamise. Hea haldustava näeb ette avalikkuse kaasamist ja läbipaistvust oluliste keskkonnaotsuste tegemisel.

EKO toob välja planeeritava tegevusega seotud tähelepanekud:

- Puurimistöo käigus rajatakse kuni 15 suure diameetriga uuringupuurauku (puuraugu diameeter kuni 1500 mm) sügavuseni kuni 50 meetrit maavarade proovide võtmiseks ning samal ajal ka 9 väiksema diameetriga (85-280 mm) uuringupuurauku hüdroteoloogilisteks mõõtmisteks.

Leiame, et selline tööde järjekord võib tekitada olukorra, kus olemasoleva ebatäpse põhjavee mudeli tõttu ei mõista töö teostajad piisavalt hästi pinna- ja põhjavee vahelisi seoseid, tekitades puurimiste käigus olulisi veehäiringuid. Põhjendatud oleks hüdroteoloogiliste uuringute läbiviimine ning põhjalik analüüs enne suure diameetriga sügavate puuraukude rajamist.

On vaja selgemat infot, kuidas ja kui ulatuslikult uuringu tegemine mõjutab põhja- ja pinnavee olukorda ja kasutamist ning selget määratlust, kes ja kuidas kompenseerib võimalikud kahjud, kui need peaks tekkima. See info peab olema nõuete kohaselt jagatud ka kohalikele elanikele kas kohaliku ajalehe kaudu või mõjutatava piirkonna elanikele otse saadetuna.

- Hüdroteoloogilisteks mõõtmisteks rajatavad puuraugud jäetakse ajutiselt lahti põhjavee info kogumiseks ja suletakse hiljemalt uurimistöo loa kehtivusaaja lõpuks. Loa kehtivusajaks on hetkel pakutud 5 aastat.

Teeme ettepaneku oluliselt lühendada loa kehtivusaega, et vähendada reostusriski tulenevalt puuraukude potentsiaalselt väga pikaajalise lahtioleku tõttu.

- Loa taotluses ei ole välja toodud suure diameetriga puuraukude rajamise meetodit. 8. mail Lammasmäe puhkekeskuses peetud ettekandes avaldas Eesti Geoloogiateenistus, et tehnoloogiaks on valitud sillavaiade paigaldamiseks mõeldud masin, mida plaanitakse

käesoleval juhul kasutada hoopis kaevandamiseks ehk mitte algselt ettenähtud viisil.

Leiame, et selline spetsiifiline tehnoloogiakasutus tuleks loa taotluses dokumenteerida ning läbi viia või viidata eelnevale põhjalikule erapooletule riskianalüüsile, kas taoline tehnoloogiavalik on kooskõlas veesüsteemi mitte kahjustava lähenemisega.

- Geoloogiateenistus on varasemalt näidanud raportis Eesti põhjaveekogumite seisund perioodil 2014-2019 (<https://keskkonnaportaal.ee/et/p%C3%B5hjaveekogumite-seisund>) , et plaanitava uuringupiirkonna põhjavesi on juba halvas seisus ning suur veealandamine võib täiendavalt halvendada põhjaveekogumi seisundit, mis ei ole veepoliitika raamdirektiivi arvestades lubatud.

Teeme Keskkonnaametile ettepaneku anda Eesti Geoloogiateenistuse plaanitavale tegevusele eelhinnang keskkonnamõju väljaselgitamiseks.

EKO soovib olla edaspidi kaasatud FIONA üldgeoloogilise uurimistöo loa menetluses ning sellest lähtuvalt palub Keskkonnaametil edastada menetlusega seonduv informatsioon arvamuse andmiseks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Maia-Liisa Anton

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator